

VÆKST

HEDESELSKABETS TIDSSKRIFT 4/2018
Baggrund og reportager om natur, miljø og energi

JON LINDBERG levede 45 dage under åben himmel

Kom tæt på
unikke bygge-
projekter

06

Forsvaret og
HedeDanmark
hjælper naturen

10

Projekt sætter
tal på naturen

18

De åbne vidder

Store tanker kræver plads. Måske derfor har vi mennesker altid sat pris på åbne vidder og det åbne landskab, hvor vores tanker kan flyve frit. Som Jon Lindberg Jensen fortæller i portrættet her i Vækst, er det i det åbne landskab, vi kan mærke, hvor mægtigt livet egentligt er.

I 2016 vandt Jon Lindberg Jensen tv-programmet "Alene i vildmarken", hvor han tilbragte 45 dage under de åbne, norske vidder. Nu arbejder han med at hjælpe folk til at komme ud under himlen og mærke sig selv. Og efterspørgslen er stor, fortæller han.

Hos os i Hedeselskabet har det åbne land altid haft en speciel plads. Det var på heden, fortællingen om Hedeselskabet tog sin begyndelse i 1866. Vi har fortsat stor fokus på netop det åbne land og på, hvordan man balancerer hensynet til de funktioner, det åbne land har. Et godt eksempel er et samarbejde med Forsvaret, hvor HedeDanmark sikrer, at øvelsesterænet bliver vedligeholdt og udviklet, så det både er egnet til at træne soldater i, og naturværdien samtidig vokser.

Det åbne land er en særlig størrelse. Mange har interesser i denne type landskab. Nogle har fokus på infrastruktur, landbrug, natur og andre på rekreative formål. Derfor er det vigtigt at finde værktøjer til, hvordan vi kan sikre, at flest interesser bliver tilgodeset på de arealer, vi har til rådighed. Hvordan det kan gøres, har Orbicon været med til at finde svaret på i projektet "Collective Impact". Et af nøgleordene er jordfordeling.

Det åbne land er værd både at benytte og beskytte. Hederne, moserne, markerne og engene giver variation til det danske landskab og er et vigtigt levested for en lang række dyrearter. Hos HedeDanmark er man i fuld gang med at udvikle nye metoder til, hvordan vi passer på disse naturtyper. Et godt eksempel er projektet i Store Vildmose, hvor vi med vores mange års ekspertise bidrager til at genskabe højmosen.

Kort sagt passer vi i Hedeselskabet på det åbne land, og i denne udgave af Vækst vil vi gerne invitere dig med ud på de åbne vidder.

God læselyst.

Lars Johansson, koncernchef

INDHOLD

02 Temaleder
"De åbne vidder"

04 Introduktion
til tema

05 Jordfordeling
er et nøgleord

06 Kom med
til Mageløse

10 Forsvaret og
HedeDanmark
passer på naturen

12 Portræt af en
mand, der tør
ændre kurs

18 Der bliver sat tal
på naturen

22 HedeDanmark
hjælper højmoser

23 Fakta om
det åbne land

24 Få overblikket over
spændende med-
lemsarrangementer

26 Husk valget til
Hedeselskabets
repræsentantskab

27 Hedeselskabet
støtter blandt andet
unge mennesker

31 Nyt fra koncernen

34 Historisk - få fortæl-
lingen om Kongens-
hus Mindepark

VÆKST

Hedeselskabets tidsskrift 3/2018
139.
ISSN: 0109-4947

Redaktion:
Christian Bogh (ansvarshavende redaktør)
Jacob Svendsen (redaktør)
Vibeke Højen
Dorthe Birkedahl Jørgensen

Design og grafisk produktion:
vahle+nikolaisen

Forsidefoto: Peter Clausen

Vækst udkommer fire gange årligt
og udsendes til medlemmerne.
Medlemskontingent er 200 kr. pr. år.
Studiekontingent er 100 kr. pr. år.

Signede artikler i Vækst udtrykker
ikke nødvendigvis Hedeselskabets
synspunkter. Gengivelse må kun ske
med angivelse af kilde.

Redaktion:
Hedeselskabet
Klostermarken 12
8800 Viborg
Tlf. 8728 1133

www.hedeselskabet.dk/vaekst
vaekst@hedeselskabet.dk

 DANSE MEDIERS
OPLAGSKONTROL

Senest kontrollerede oplag: 4.322
Periode: 1. juli 2017 - 30. juni 2018

 DANSE MEDIER

Kom med ud under den åbne himmel

Hvor byerne og sommerhusområderne stopper, begynder det "åbne land". Marker, græsarealer, enge og heder breder sig og giver plads til himmel og horisont. Fra naturens side er Danmark et skovland, men mange steder, er det de åbne vidder, der fylder landskabet. Og i denne udgave af "Vækst" kommer du med ud, hvor lærkerne synger, hvor traktorernes motorer snurrer og vinden suser.

I det åbne land er der et mylder af interesser. Det er måske ikke en tanke, der trænger sig på, når man skuer ud over landskabet, men også i det åbne land er der kamp om kvadratkilometerne. Nogle ønsker mere natur, mere landbrug, vindmøller, infrastruktur eller noget helt andet. For rent geografisk er Danmark en lille nation. Og det er således ikke kun i byerne, der er trængsel. Derfor er der god grund til, at "Vækst" er draget ud i det åbne landskab for at se nærmere på nogle af de projekter, der i fremtiden vil definere landskabet.

Og hvad det åbne landskab betyder for os.

Men hvordan er "det åbne land" egentligt defineret? "Vækst" har været på jagt efter svaret i Gyldendals "Den Store Danske". Her er, hvad vi fandt:

"Det åbne land er den del af landjorden, der ikke er dækket af skov. Skov er karakteriseret ved, at der vokser træer. I Danmark er der dog også træer mange steder i det åbne land: i levende hegn og i haver, og i moser, enge, heder og græsland under tilgroning, men de danner ikke sammenhængende bevoksninger. Omvendt er der i de fleste skove større eller mindre lysåbne arealer, naturlige såvel som menneskeskabte, f.eks. moser og skovenge, stormfaldshuller og rydninger. Det kan være svært at afgøre, om der er tale om en lysning i skoven eller om åbent land".

Bare rolig vi hænger os ikke i definitionen. Til gengæld lover vi, at så snart du når til sidste side, har du fået et indblik i, hvorfor det åbne land er værd at passe på, og hvordan vi kan gøre det.

Jordfordeling kan gøre alle glade

INTERESSERNE I DET ÅBNE LAND ER MANGE OG OFTE MODSATRETTEDE. "COLLECTIVE IMPACT" ER ET PROJEKT, DER SKAL FINDE EN METODE, SOM SIKRER, AT ALLE PARTER FÅR GLÆDE AF DET ÅBNE LAND TRODS MODSÆTNINGERNE.

Der er rift om "det åbne land". Så hvordan sikrer vi, at brugen af det åbne land både gavner landbrug, natur og vandmiljø – og samtidig skaber bedre muligheder for attraktiv bosætning og fritidsliv? Det har projektet Collective Impact, som Realdania står bag, forsøgt at finde svaret på. Orbicon medvirker i projektet, og har blandt andet ansvaret for planlægningen af de jordfordelinger, der er fundamentet for projektrealiseringen.

"Det danske land er egentligt for lille til, at det kan rumme alle de arealinteresser, der er", siger gruppeleder i Orbicon, Jan Nymark Thaysen om baggrunden for projektet.

Han forklarer, at tanken bag Collective Impact er, at når der skal foretages ændringer på et areal, så noterer man alle interessehavere, der kan være på det givne område. Herefter er målet, at flest mulige interesser bliver imødekommet, via gennemførelse af en multifunktionel jordfordeling. Det gavner både den enkelte og samfundet som helhed. Eksempelvis kan landmanden spare store summer på transport, hvis hans jorder kommer til at ligge tættere på hans gård. Det vil samtidig give færre landbrugsmaskiner på vejene til gavn for alle.

ET NØGLEORD

Multifunktionel jordfordeling er et nøgleord, hvis missionen skal lykkes, fortæller Jan Nymark Thaysen.

"Gennem jordfordeling kan man skabe plads til alle og få kombineret alle de arealbaserede interesser, der kan være i et område", siger Jan Nymark Thaysen.

Umiddelbart lyder det som en umulig opgave at stille alle tilfredse. Men Orbicon har opbygget erfaring i netop at få den slags til at lykkes, hvorfor Orbicon har haft en central rolle i Collective Impact.

"Vi er med til at udvikle et fælles ejerskab til nye projekter, så alle er med. Frivillighed og jordfordeling er afgørende", siger Jan Nymark Thaysen og fortsætter:

Kort om "Collective Impact"

Grundlæggende er "Collective Impact" en ny arbejdsform til at løse fælles udfordringer i fællesskab. I et projekt er mulighederne i Collective Impact blevet undersøgt. Der er i første omgang blevet fokuseret på tre problemstillinger:

- Det åbne land som dobbelt ressource
- Bygningsarven i landdistrikterne
- Rummelighed for alle

"Jordfordelingsinstrumentet lyder måske som noget, der er lidt langhåret, men faktisk giver jordfordelingen os mulighed for at tilbyde en jordejer noget merværdi. Vi kan påpege, at selvom en jordejer ikke er enig i et projekts formål, giver det vedkommende mulighed for at få sin jord omplaceret, hvilket eksempelvis øger ejendomsværdien og giver en driftsbesparelse".

TÅLMODIGHED ER EN DYD

Ifølge gruppelederen kræver det ofte stor tålmodighed at få jordfordelingen til at gå op i en højere enhed.

"Og det kræver, at man forstår at sætte sig ind i folks situation, og at man er god til at tale med og lytte til folk. Det er vi i Orbicon. Vi har erfaring i at navigere i dette felt og få tingene til at ske, ved at informere om projekterne, så de giver mening", siger han.

"Det er så multifunktionelt, som det kan blive. Vi tager alle interesser med, hvilket giver større ejerskab og endnu mere dynamiske projekter, og dermed en endnu større samfundsøkonomisk gevinst. Derfor har jordfordeling et kæmpepotentiale," understreger Jan Nymark Thaysen.

Det mageløse byggeri

Tekst og foto: Jacob Svendsen

EN GRUPPE ANSATTE HOS ORBICON ER MED TIL AT OMDANNE DE ÅBNE AREALER VED FLYVESTATION VÆRLØSE TIL ET ATTRAKTIVT OG ANDERLEDES BOLIGOMRÅDE

Omtrent hvor Paven i 1989 velsignede jorden med sit kys, er fire Orbicon ansatte nu ved at udleve en drøm.

De fire er således aktive i bofællesskabet Mageløse, der står bag byggeriet af 29 boliger på en helt unik plet omtrent 25 minutters kørsel nordvest for Københavns centrum.

Trods hovedstadens nærhed er her højt til himlen. Over kranen, der nøjsomt placerer elementerne, sætter den kraftige vind skyerne i bevægelse, og på markerne har Sidsel Maimann Davidsen ofte set råvildt græsse. Her er vidder, og her skal hun bo med sin mand og sin to-årige datter.

Sidsel Maimann Davidsen er en af de fire med tilknytning til Orbicon, der skal flytte ind i Mageløse. Som udgangspunkt har Orbicon ikke som sådan noget med projektet at gøre. De fire initiativtagere har således knoklet med projektet som privatpersoner. Alligevel er det svært at komme udenom Orbicon, når det gælder byggeprojektet. Mere om det senere.

Sidsel Maimann Davidsen er uddannet miljøingeniør og har i fem år været ansat i virksomheden, men bliver alligevel regnet som en novice i sin afdeling, som hun siger. Mange af hendes kollegaer, har været i virksomheden væsentligt længere. Blandt dem er udviklingschef i Orbicon Søren Gabriel.

I mere end 20 år har han været en del af virksomheden. Også han flytter ind i Mageløse, og begge har de været særdeles aktive i realiseringen af projektet.

TÅRNET

Ikke kun Pavens kys, tilstedeværelsen af rådyr og det åbne landskab gør stedet til noget særligt. "Vækst" møder således Sidsel Maimann Davidsen i et kontroltårn bygget i 1970'erne. Omkring 15 meter højt er tårnet, der frem til 2004 udgjorde Flyvestation Værløses hjerte. Herfra kan man skue over byggepladsen, og samtidig tage et kig tilbage i tiden. Interiøret er brunt og gråt og dufter af dengang verden var delt i øst og vest. ►

Flyvestation Værløse blev oprettet i årene 1910-1912 som en teltlejr for rekrutter. I 1930'erne blev lejren udbygget til flyveplads. I 2004 besluttede man i forbindelse med forsvarsforliget, at Flyvestation Værløse skulle nedlægges og afhændes. Naturstyrelsen overtog 1. oktober 2013 det åbne naturareal med tilhørende bygninger fra Forsvaret.

Foto: Jacob Svendsen

Søren Gabriel støder til senere, men hans hustru Mette Moesgaard kigger forbi til en snak om det særlige projekt. I fremtiden er kontroltårnet en del af bofællesskabet, der har overtaget fire hektar af det, der engang var Flyvestation Værløse.

”Tårnet var lidt af et scoop”, siger Sidsel Maimann Davidsen og understreger, at offentligheden i fremtiden vil kunne få adgang til det. Akkurat som der er adgang til landingsbanerne.

”Tidligere var det kun flyvelederne, der havde adgang til tårnet. Derfor er det blevet lidt af et tilløbsstykke, fordi så mange har et forhold til det. Mange har kunnet se tårnet fra deres hjem i Måløv, fortæller Mette Moesgaard.

NOTITSEN

Inden længe kan de første flytte ind i husene, sådan var det ikke i 2015. Her var området tomt og ingen maskiner brød tavsheden som nu. Det var dengang Søren Gabriel faldt over en notits i den lokale avis. Furesø Kommune ville gerne have

udviklet den tidligere flyvestation, som Forsvaret havde forladt, og ledte efter forslag. Tanken om et bofællesskab begyndte at tage form. Over frokosten overbeviste Søren Gabriel sin kollega Sidsel Maimann Davidsen om potentialet. Hun overbeviste derefter sin mand, og tanken om et bofællesskab materialiserede sig. De deltog i workshops og kom nærmere, hvordan deres bofællesskab skulle defineres. Mens andre grupper ønskede rene fællesskaber eller ”steder, der var så økologiske, ”at malingen skulle kunne spises” som Mette Moesgaard formulerer det, så ville Orbicon-folkene noget andet. Et sted, hvor generationer kunne mødes på tværs.

”Vi ønsker da at bygge bæredygtigt, men i bund og grund vil vi bare gerne bygge et rart sted at være, og hvor man kan lære sin nabo at kende. Her får vi nærhed til alt det gode, man kender fra et landsbysamfund, siger Sidsel Maimann Davidsen.

”I fem år boede jeg i en opgang, hvor jeg aldrig havde hilst på min nabo. Først

efter angrebet på Krudttønden, hvor Finn Nørgaard blev dræbt, begyndte folk i opgangen at tale sammen, tilføjer hun og forklarer, at Finn Nørgaard boede i samme opgang som hende.

FAGLIGHED KOM I SPIL

En forening blev dannet, en advokat hyret og netværket i Orbicon aktiveret. Det samme gjorde medlemmerne i foreningen bag bofællesskabet.

”Vi brugte en weekend på at lave 500 huller til prøver”, siger Sidsel Maimann Davidsen, som i Orbicon er vant til at undersøge, om der er forurening i jorden. Trods der er en del forurening på den nedlagte flyvestation, var akkurat den parcel som Mageløs havde i tankerne forholdsvis fritaget.

Sidsel Maimann Davidsen har desuden nørket med at grave al tilgængeligt kortmateriale frem.

”Vi har brugt vores faglighed rigtig meget sammen med en stor portion hjerterblod”, siger hun og tilføjer, at deres net-

”Det er arkitektfirmaet Henning Larsen, der har tegnet vores huse. Henning Larsen er måske kendt fra prestigeprojekter som Operaen i København, men de gav os en afsindig god pris, fordi de gerne vil medvirke i et projekt, der viser, at de kan lave mere hverdagsbyggeri.” forklarer Sidsel Maimann Davidsen.

”Sydlejren” er navnet på det nye boligområde, som Bofællesskabet Mageløse bliver en del af. Sydlejren kommer til at bestå af godt 430 boliger

værk i Orbicon i den grad også er blevet benyttet. Faktisk er det de færreste, der ikke på en eller anden måde har været involveret i projektet, fortæller Sidsel Maimann Davidsen og understreger, at Orbicon også er blevet hyret til at løse forskellige opgaver. Hvilket har affødt nye ordrer til virksomheden fra andre byggeprojekter i området.

Søren Gabriel tilføjer, at det at udvikle området og konceptet bag bofællesskabet har været med til styrke de involveredes faglighed. Blandt andet fordi der er blevet arbejdet på tværs af fagligheder og i hele processen. Samtidig er der blevet tænkt mange tanker om, hvordan bofællesskabet skal udvikle sig.

BOFÆLLESSKABET MAGELØSE

Sidsel Maimann Davidsen og Søren Gabriel forklarer, at der kan trækkes lige linjer fra deres eget boligprojekt, til deres professionelle virke. Både i Bofællesskabet Mageløse og hos Orbicon er ordentlighed et nøgleord. Og man forsøger at skabe

bæredygtige løsninger. Eksempelvis består Mageløse af lavenergi huse tilsat kreative løsninger. Forurenet vand fra Flyvestationen bliver rensat og ledt ud til Jonstrup Å, der slynger sig tæt ved flyvestationen. Før vandet havner her, bliver en del af varmen i vandet anvendt til at opvarme husene. Det betyder også, at vandet bliver et par grader lavere lavere, før det rammer åen, hvilket har en positiv effekt i forhold til biologien. Et koncept som Orbicon-folkene selv har udviklet.

Vinden rusker, mens Sidsel Maimann Davidsen viser rundt i området. Her ligger gamle hangarer, der bliver til fælleshuse, her er bunkere og hemmeligheder.

Sidsel Maimann Davidsen lægger ikke skjul på, at hun glæder sig til at flytte til et sted, hvor man mærker vinden og ser skyernes færd foroven, og hvor byens lys er lidt på afstand.

”Man kan se stjernerne her, akkurat ligesom der hvor jeg kommer fra” siger Sidsel Maimann Davidsen, der er opvokset i den Sønderjysk landsby Hørløkke. ■

“Man kan se stjernerne her, akkurat ligesom der hvor jeg kommer fra”

Sidsel Maimann Davidsen

”Her er ikke andre end en selv”

Her er næsten endeløse grusveje. Her er forladte huse, og det er her mænd og kvinder bliver forberedt på krig. Og var det ikke for HedeDanmarks traktor, hvis motorlarm fylder luften, ville man her kunne finde stilhed, som ikke mange andre steder.

Forsvaret har øvelsesterræner flere forskellige steder i landet. Et af dem er Finderup Øvelsesplads vest for Viborg. HedeDanmark har fået til opgave både at vedligeholde og udvikle øvelsesterrænerne efter anvisninger fra Forsvarsministeriets Ejendomsstyrelse, og det er derfor HedeDanmarks traktor bevæger sig rundt på arealer, som ellers er kampvognenes og soldaternes domæne.

Langsomt bumler traktoren hen over engen, mens grøntklipperne slår vegetationen ned og forhindrer, at området springer i skov. Det meste af tiden tilbringer Jesper, der er maskinfører, alene.

”Man møder aldrig cyklister eller nogen anden. Her er ikke andre end en selv”, siger han.

”En dag var der dog helikoptere, der kom ret tæt på, fortæller maskinføreren og tilføjer, at der en dag, var soldater med opbakning i området.

SPÆNDENDE FAGLIGE ELEMENTER

Af og til får maskinføreren også selskab af projektleder i HedeDanmark Lars Roager. Han er den, der har kontakten til Forsvaret. Lars Roager forklarer, at kontrakten med Forsvaret indeholder en række spændende faglige elementer.

”Vi har lige lavet forsøg med strandsvingel, som er en særlig type græs, på Flyvestation Aalborg, der blandt andet ved hjælp af svampesporer gerne skal holde fuglene væk fra landingsbanerne”, siger Lars Roager og tilføjer, at HedeDanmarks arbejde på Finderup Øvelsesplads står i kontrast til arbejdet på flyvestationen. For mens arealerne ved Finderup ofte er menneskeforladte, og HedeDanmarks folk kan komme og gå efter næsten eget ønske, er der anderledes aktivitet på flyvestationen.

I september dannede flyvestationen eksempelvis rammen om øvelsen ”Night Hawk”, hvor Jægerkorpset og Frømandskorpset trænede specialoperationer sammen med Flyvevåbnet, Søværnet og Hæren samt militære enheder fra ni andre NATO-lande. Derfor var der hektisk aktivitet.

Tekst og foto: Jacob Svendsen

HEDEDANMARK SØRGER FOR AT PLEJE OG UDVIKLE EN RÆKKE AF FORSVARETS AREALER. DET ER EN NOGET SÆRLIG OPGAVE, DER BÅDE GIVER ADGANG TIL ØDE OMRÅDER OG JÆGERSOLDATERNES HJEMMEBANE.

"I kontroltårnet holder de hele tiden styr på, hvor vi er, og hvad vi laver. Og vi skal altid have en lods med rundt, der viser vej - så vi ikke pludseligt havner på en rullebane, mens der kommer et fly", siger Lars Roager og tilføjer, at "Night Hawk" betød, at lodserne ofte var optaget, hvilket havde indflydelse på HedeDanmarks arbejde på Flyvestation Aalborg. I modsætning til Finderup Øvelsesplads skal HedeDanmarks medarbejder også ud og ind af en port, hver gang de skal arbejde. Og arbejdet kan kun foregå, når porten er åben.

EN GUL SJÆLDENHED

Ved Finderup æder grønthøsteren bag Jesper Grøns traktor sig gennem alt fra små egetræer til lupiner. At området ofte ligger øde hen, bliver bekræftet af Lars Roager. Han har således set et par ynglende traner, der har brug for ro for at kunne trives, i området. Man kan også være heldig at se oddere og måske en kronhjort på farten i området. For naturen ved Finderup Øvelsesplads er mangfoldig og man finder sjældenheder på arealet. Et eksempel er planten gul stenbræk, der vokser få steder i Danmark. Finderup Øvelsesplads er et af dem.

"Det er nogle fantastiske naturarealer herude. Det er Forsvaret også opmærksomme på, siger Lars Roager.

Det bekræfter skovfoged i Forsvarsministeriets Ejendomsstyrelse Anna Sünksen.

"Vi har nogle meget fine naturarealer. Arealerne har været i militær drift i 50-100 år, hvilket betyder, at der ikke er drevet landbrug med blandt andet omlægning, gødskning og sprøjtning", siger hun.

Anna Sünksen understreger, at arealerne bliver plejet efter en klar prioritering. De militære formål har altid første prioritet, så følger naturen og til sidst publikums hensyn.

"Men vi har ikke andre rettigheder end andre lodsejere. Det er ikke sådan, at vi kan ødelægge "paragraf 3 natur", siger Anna Sünksen og understreger, at de militære formål og de naturmæssige hensyn oftest går hånd i hånd og sjældent konflikter med hinanden.

"Soldaterne kan sagtens færdes på arealer, som de altid har gjort, også selvom vi opdager en speciel art. I det tilfælde en art har brug for særlige hensyn, kan vi sagtens imødekomme det", tilføjer hun og bruger dværgterren som eksempel. Dværgterren yngler således på Forsvarets arealer ved Oksbøl, og yngleområdet er blevet hegnet ind for at give fuglene ro.

UDVIKLER NATURTYPER

Ifølge skovfogeden har Forsvaret behov for, at betydelige dele af øvelseshæren løbende bliver slået, så arealerne ikke springer i skov. Det er derfor grønthøsteren er i gang på Finderup Øvelsesplads. Der skal således være stor variation i landskabet på øvelseshæren.

"Vi plejer at sige, at vores øvelseshæren gerne skal kunne afspejle ethvert sted i verden, som soldaterne kan blive udsendt til. Krig udvikler sig hurtigt. Det gør natur ikke, derfor er det vigtigt, at vi har alle naturtyper på vores palette. Så soldaterne kan træne og forberede sig, inden de bliver sendt ud", siger Anna Sünksen og tilføjer, at en af HedeDanmarks opgaver er at pleje arealerne. HedeDanmark skal imidlertid også være med til at udvikle de typer natur, som Forsvaret mangler, hvilket i sidste ende altså både er til gavn for flora, fauna og Danmarks udsendte.

DEN TÆNKSOMME
VILDMAND

Han drager ud på havet. Dage og nætter går, hvor fisk efter fisk spræller i hans net, og en dag sætter han kursen hjemad igen, hvor Jon, hans søn, venter. Når han biver garnet op i sin kutter, havner fiskene i hans net. Og i søer og åer havner fisk på hans krog. De fisker sammen. Ham og hans søn.

30 ÅR SENERE

Det her er klippernes landskab. De breder sig både i og langs elven. Enkelte birketræer forsøger at bryde det monotone. Længere væk gør lyngplanter det samme. Der er god strøm i den kolde elv. Og her er fisk. Masser af fisk. Jon Lindberg kan hoppe fra klippe til klippe og nå fra den ene side til den anden. Med sig har han et garn, der er langt nok til at kunne nå på tværs af elven. Jon krydser elven igen, vender tilbage til sin lejr og venter på sit bytte.

Jon deltager i 2016 i tv-programmet "Alene i Vildmarken". Og han er god til at være alene. I 45 dage sidder han på en norsk ø, mens livet fortsætter hjemme. Hans hustru passer sit job, hans

to børn deres skole, alt imens Jon slår fisk og tid ihjel på sin ø, og på en og samme gang får stillet sin sult og sin lyst til, at der skal ske et eller andet. Omkring 350 fisk fanger han. Nogle i sit garn, andre med krog. Begge dele er blandt de få redskaber, han har fået lov at medbringe.

HISTORIEN OM JON LINDBERG ER HISTORIEN OM EN MAND, DER HAVNEDE UNDER DEN NORSKE HIMMEL OG LÆRTE NYE SIDER AF SIG SELV AT KENDE.

Måske er han heldig med, at der tilfældigvis er mange fisk i elven. Men held er ikke hele hemmeligheden. Alle fisketurere med sin far og alle erfaringerne i at overliste ørreder gavner ham nu.

"Min far var erhvervsfisker med eget skib, så det med at sætte garn var ikke nyt for mig. Af min far lærte jeg, hvor man skal fiske, hvor fiskene lever, hvordan man sætter maddingen på krogen, og hvordan man passer på sit garn", fortæller Jon.

MANGE VALG

På øen er der mange beslutninger, som skal træffes, for at han kan overleve i det nøgne landskab. Og det er beslutninger med store konsekvenser til følge. Træffer han de forkerte valg, må han kapitulere og slutte sit ophold på øen. Men Jon giver ikke op. De fleste valg, han træffer, viser sig at være gode valg. Det giver ham styrke både fysisk og mentalt.

"Jeg synes, det er spændende, når man presser sig selv. At være i Norge krævede mental styrke. Det handlede om at overleve – ikke om at opbygge en landsby", siger Jon og forklarer, at hans udgangspunkt var at gøre sine erfaringer i det basale: Få mad, varme og læ. Da dette var på plads, og kedsomheden kom snigende, begyndte han at bygge en svedhytte og lave andre små projekter ved sin lejr.

TANKERNE FLYVER FRIT

Forskellige begivenheder definerer et liv. For Jon er "Alene i Vildmarken" meget mere end et tv-program. Den Jon, der forlader den norske ø og ensomheden, er ikke den samme som ►

RUNDT OM JON

JERNKLODSEN

Jon har fået lavet en 20 kilo tung jernklods, der passer i hans rygsæk. Han og hans hustru Aysel går næsten dagligt en tur. Med jernblokken kan han forvandle gåturen til en stropetur, uden folk opdager det og synes, han er alt for tosset.

UNIFORMEN

En efterårsdag tog Jon sin hjemmeværnsuniform på, løb de fire kilometer ned til stranden, kastede sig i bølgerne og løb hjem igen i sin våde uniform. Blot for at se, om det var noget, han stadig kunne.

DEN HÅRDE STUND

En af de hårdeste stunder for Jon på den norske ø var, da hans datter fejrede sin 13 års fødselsdag. Hans savn var stort. Familien har altid fejret fødselsdagene sammen, men altså ikke denne.

DRØMMEN

Nu drømmer Jon om at være alene i tre uger i Canada. Noget som han "roder lidt med i sine tankers afgrund", som han siger.

JAGTEN

Jon er aktiv jæger. Han sniger sig ind på byttet, før det bliver nedlagt. Næste år skal han lære at gå på jagt med bue og pil.

NAVNET

At hans oplevelser i forbindelse med "Alene i Vildmarken" i den grad har haft betydning for Jon afspejler sig i det navn, han bruger i forbindelse med sine kurser og sin virksomhed. "Vildmarks-Jon" står der kort og godt på hans bil.

den Jon, der 45 dage tidligere begyndte på eventyret. For mens hans hænder knokler med at rense fisk, bygge ly og samle mad, kan tankerne flyve frit over det åbne land.

”Jeg lærte virkelig, hvem Jon er. Jeg fandt ud af, hvad der er vigtigt for mig. Det vigtigste for mig er min familie”, siger Jon.

”Jeg er blevet bedre til at prioritere; noget af det vigtigste har været at lære at sige nej. Jeg synes, vi hele tiden får rigtig mange tilbud. Der er hele tiden 1000 ting, vi skal”, tilføjer han.

Til dagligt render mange af os nemlig så stærkt, at der slet ikke er tid til at være alene og mærke sig selv, mener Jon.

”Vi har aldrig fri, og vi ved altid, hvad vi skal i morgen. Er der et hul i kalenderen, skal vi som minimum invitere nogle på middag. Og det er vigtigt, at vi har den ”rigtige” kop, ellers hænger vores liv slet ikke sammen. Derfor bliver vi hele tiden nødt til at arbejde mere og tjene flere penge.”

Efter tv-programmet sagde Jon sit job op. Bruddet var udramatisk, forklarer han. Faktisk havde hans arbejdsgiver stor respekt for Jons mod til at skifte spor og sætte sig selv fri.

2018

To unge mænd gør klar til at fiske i søen. De går på højskole og er ved at lære, hvad der skal til for at klare sig ude i naturen. Derfor har de fremstillet deres eget fiskegrej og har egne metoder til at overliste fiskene under det blanke vand. Jon er højskoleelevernes læremester. I Saltum, ikke langt fra Fårup Sommerland og alle sommerhusene omkring Løkken og Blokhus, er han ved at opbygge et vildmarkscenter. På hans grund er der en sø med svævebane over, og på land er der dybe hjulspor. De stammer fra nogle af Forsvarets køretøjer. Forleden var her således jægersoldater på øvelse. Her kommer imidlertid også helt almindelige folk, der blot vil lære at være alene.

Jon forklarer, at interessen for at sidde alene i et landskab er stor.

Men hvorfor tager folk så ikke bare ud i naturen og er alene, i stedet for at tage på kursus hos dig?

”Mange har glemt, hvordan det er at være ude i naturen. De ved ikke, hvad

de skal gøre. Mange mennesker kan ikke tænde et bål”, siger Jon.

”Det behøver ikke at være ekstremt. Det kan godt være vildt for den enkelte uden at være vildt, siger Jon og forklarer, at det afhænger af den enkeltes udgangspunkt, hvor grænseoverskridende en oplevelse det er. Tager en familie på en syv timers vandretur uden proviant, så kan det godt være en vild oplevelse for familien.

Jon sørger for rammerne og sikkerheden, når folk skal ud og være alene. Det giver en tryghed. Filosofien er, at det grænseoverskridende ikke skal være det at færdes i naturen. Det grænseoverskridende handler snarere om at stå over for en udfordring og gennem den få nye perspektiver på sig selv.

”Det er eksempelvis, når man kommer ud og er alene, man finder ud af, at det også er vigtigt at dyrke sine relationer. Det giver så meget mening for mange mennesker. De skriger efter et alternativ til det hamsterhjul, de lever i. De har lyst til noget andet,” understreger Jon.

HØJT TIL HIMLEN

Højskoleeleverne har tilbragt natten alene forskellige steder på Jons vildmarkscenter. Nogle nær søen i skoven, andre på engen ved bakkekammen. Jon påpeger, at alle får en forskellig oplevelse. Der er nemlig noget særligt ved at have udsigt og højt til himlen.

”Store vidder giver plads til store tanker. Det, at man kan se langt, gør, at der sker noget i ens hoved. For mig bliver tingene altid sat i et andet perspektiv”, siger Jon.

”Det er vel også derfor, vi mennesker altid søger opad. Er vi på en bakketop, vil vi altid videre til næste bakketop. Jeg kan også godt lide at komme op, se mig omkring og måske bedre forstå tingene”, fortsætter han og tilføjer, at er man alene i naturen, er første tanke ikke at søge op, men at finde et sted med læ, ly og varme.

Jon forklarer, at han ofte stopper op og mærker efter, om han bruger tiden rigtigt, eller om hans arbejde og projekter er begyndt at skygge for familielivet. Isolationen på øen og de rigtige valg, han traf for at overleve, har givet ham en indre styrke og balance.

”Jeg har ellers altid haft en indre uro i mig. Det er det, der driver mig, men nu ►

Jon er uddannet
**LASTVÆGNS-
MEKANIKER**
og var ansat som
REJSEMONTØR,
da han besluttede,
at hans tilværelse skulle
ÆNDRE KURS

Jon har taget
FORSVARETS
SERGENTUDDANNELSE
og er fortsat aktiv i
HJEMMEVÆRNET

Jon har blandt andet
 benyttet sin
*PASSION FOR
 JAGT OG FISKERI*
 og sin lederuddannelse
 i et kommunalt projekt for
UDSATTE UNGE

har jeg fået nemmere ved at hvile i mig selv. Før kunne jeg aldrig ligge stille på eksempelvis en badeferie. Det kan jeg nu. Min indre uro kan jeg nu tæmme”, forklarer Jon og fortæller, at han og hans familie netop har været på en græsk badeø i sommerferien.

KLAREDE SIG SELV

Jon lærte tidligt at stå på egne ben. Som 14-årig flyttede han fra hjemmet i Aalbæk og ind på en efterskole. Som 16-årig i en lejlighed i Aalborg med en kammerat. Han flygtede ikke fra noget, men det gav bare mening. I Aalborg uddannede han sig til lastvognsmekaniker, hvilket også var sådan, han tjente til dagen og vejen, da han meldte sig til ”Alene i Vildmarken”. Han har desuden været et smut forbi Forsvaret. Nu er han en del af Hjemmeværnet.

Allerede som teenager mødte han sin hustru Aysel Jørgensen. Som 20-årig blev han far.

”Det er sådan noget, der sker”, siger han og forklarer, at han bruger mere tankekraft og energi på de ting, der er, og som skal håndteres, end hvad der måske senere opstår.

”Og man kan altid snitte sig til en løsning.”

Men var det ikke enormt egoistisk at forlade sin hustru, søn og datter i halvanden måned for at være alene på en norsk ø?

”Jo, men det er også egoistisk ikke at være ærlig mod sig selv og derfor ikke kunne glæde andre og ende med at blive en sur, gammel mand. Det er mit ansvar, at jeg får levet mit liv.”

”Og hvis man ikke er ærlig over for sig selv, hvordan skal man så kunne være det over for andre?”

Ifølge Jon er det blandt grundene til, at alle bør realisere deres drømme. Det vil sige de drømme, der bliver ved med at leve.

”Hvis en drøm hurtigt kan affejes, er det fordi, man ikke brænder nok for det, men mange har drømme, de aldrig gør noget ved. For helvede, det er ærgerligt”, siger han og vender tilbage til højskoleeleverne, der om nogle uger drager med Jon til Sverige, til en tid med ensomhed, natur og plads til tanker. ■

”Data kan åbne vores øjne”

HEDEDANMARK INDSAMLER DATA OVERALT I DET ÅBNE LAND. FORMÅLET ER AT FÆRRE RESSOURCER BLIVER BRUGT PÅ ALT FRA SKRALDESPANDSTØMNING TIL KUN AT SALTE, HVOR DET ER NØDVENDIGT.

Skal du give vandrere en god oplevelse, når de er ude på en vandrerrute, er det guld værd at vide, hvilken strækning der bliver mest benyttet. Så du ved, hvor du skal bruge flest kræfter på at få tømt skraldespande, vedligeholde stier eller måske opsætte flere bord-/bænkesæt. Den viden kan HedeDanmark nu give dig takket være sin data-indsamling i det åbne land.

Det forklarer it-chef i HedeDanmark Søren Pedersen og fortæller, at der er uanede muligheder for, hvordan store mængder data kan gøre en forskel.

”I virkeligheden er der alt muligt, det giver mening at måle på”, siger Søren Pedersen.

”Data kan åbne vores øjne for, hvad der sker derude”, tilføjer han.

FRA FORMODNING TIL FAKTA

”Vækst” har tidligere fortalt om, hvordan sensorer indsamler værdifuld data om vandløbene. HedeDanmark indsamler imidlertid også data fra det åbne land.

”Der er mange, der har formodninger om, hvad der sker derude, og hvor man skal målrette sine indsatser. Vi vil hjælpe folk til at gå fra formodning til fakta”, siger Søren Pedersen og understreger, at sensorerne er små og godt skjult, så selvom antallet af sensorer formentligt bliver øget i de kommende år, så skal brugere af naturen ikke frygte, at landskabet bliver plastret til med dem.

”Man arbejder på at gøre sensorerne mindre og mindre. Jeg tror ikke, folk overhovedet lægger mærke til, at de er der. Det er kun de, der graver sensorerne ned eller sætter dem op, der ser, hvor de er”, forklarer it-chefen.

”Og man skal huske på, at de informationer vi får fra sensorerne betyder, at vi kan træffe beslutninger på et bedre grundlag, hvilket hjælper os til at passe bedre på naturen”, understreger han.

Ifølge Søren Pedersen er der især to årsager til, at HedeDanmark netop satser på indsamling af data. Dels er sensorerne, som skal indsamle data, blevet billigere. Dels er det teknisk muligt og billigt at sende data fra sensorerne til en computer uden brug af mobilnetværk eller wifi.

DEFINERER ET MÅL

HedeDanmark har identificeret flere områder, hvor dataindsamlingen kan gøre en forskel. Og det er en rigtig god strategi, mener lektor Pernille Rydén fra DTU, der er medforfatter til bogen ”Disrupt your Mindset”, der handler om at få succes med ”big data”.

”Før man begynder at indsamle data, bør man vide, helt præcis hvilken værdi man vil skabe. For på den måde at sætte rammerne for, hvilken type data, man vil indsamle”, siger hun og advarer mod, at man indsamler data uden først at have defineret et formål.

”Jo mere ustruktureret data man samler ind fra forskellige systemer, jo sværere er det at anvende dem til at skabe værdi. Så det er ikke sådan, at man bare skal åbne for alle sluser. Først skal man kunne besvare et ”hvorfor”. Hvorfor skal vi indsamle denne type data”, siger Pernille Rydén.

Ifølge hende er det under en procent af al den data, som bliver indsamlet, der reelt bliver benyttet.

Pernille Rydén understreger, at kunsten ved ”big data” er at opdage sammenhænge, man ikke leder efter på forhånd.

”I stedet for at få bekræftet sine hypoteser, kan man gennem data få helt nye indsigter. Nogle gange spænder vores hoved imidlertid ben for os, fordi vi har en tendens til på forhånd at udelukke muligheder frem for at være nysgerrige. Med mindre overraskelserne straks springer i øjnene, kan man hurtigt komme til at si guldet væk med sandet”, slår hun fast.

HER KAN DATA GØRE EN FORSKEL I DET ÅBNE LAND

MÅLING AF TRAFIK

I Silkeborg skal en gangbro over Gudenåen fjernes i en periode. Data leveret af HedeDanmarks sensorer skal give et klart billede af trafikken over broen. Således kommunen kan træffe en beslutning ud fra et bedre grundlag.

VANDING AF TRÆER

Når man planter træer for at etablere læhegn i det åbne land, kan sensorer fortælle, hvor og hvornår jorden er ved at være tør, og der derfor er behov for vanding af træerne, så de ikke går ud.

BRUG AF MOTIONSROUTER

Det er blevet populært at cykle på mountainbike og løbe i naturen. Ved hjælp af data kan man se hvor mange motionister, der er i gang på en given rute. Så kan motionisten selv vurdere, om ruten er for fyldt, før vedkommende går i gang.

VANDING AF MARKER

Landmanden kender sine marker og ved, hvilke der typisk tørster først. Ved hjælp af sensorer i jorden kan man imidlertid få et helt præcist billede af, hvor vanding er nødvendig. På den måde kan man nøjes med at vande, præcis de steder, hvor det er nødvendigt. Det vil give en vandbesparelse.

RENSNING AF BRØNDE

Vores kloakker under byerne kan sande til og dermed blive stoppet. De bliver rensede gennem spulebrønde, som spules rene i et fast interval. Ved at bruge sensorer og data, kan man spule, når der er behov for det.

SALTNING AF VEJE

Ved hjælp af sensorer ved forskellige veje kan man få meget lokale data om vejtemperaturen. Disse data kan benyttes til at målrette, hvor man salter, så man kun gør det, hvor det er nødvendigt, og derved spreder mindre salt i naturen.

Simon Hartwell Christensen ser mange fordele i at få flere data.

HEDEDANMARK SÆTTER TAL PÅ NATUREN

Silkeborg sætter tal på naturen

SILKEBORG KOMMUNE VIL GERNE HAVE OVERBLIK OVER, HVORDAN BORGERNE ANVENDER NATUREN. DET SVAR SKAL HEDEDANMARKS SENSORER LEVERE.

Silkeborg satser på at være et mekka for udeliv. Og kommunen er i fuld gang med at udvikle området, så det bliver endnu mere attraktivt for folk, der holder af frisk luft. Samtidig ønsker kommunen at få mere viden om, hvordan borgerne benytter de naturskønne omgivelser. Det er her HedeDanmark kommer ind i billedet. HedeDanmark og Silkeborg Kommune er således i fællesskab ved at sætte tal på naturen og borgernes brug af den.

”I Silkeborg Kommune har vi sat gang i etableringen af en masse nye faciliteter blandt andet et nyt søbad, nye mountainbike-ruter og et nyt foreningshus til kano og kajak-folket. Vi vil imidlertid gerne være mere konkrete i vores måling af effekten af det. Det kan være svært at måle på, men en af mulighederne er at sætte sensorer op og måle på aktiviteten”, fortæller udviklingskonsulent i Silkeborg Kommune Simon Hartwell Christensen.

GODE OPLEVELSER

Han forklarer, at den viden, som data leverer, eksempelvis er nyttig i bestræbelserne på at give brugerne gode oplevelser.

- Vi kan bedre kanalisere trafikken, når vi tæller op på, hvor ryttere, mountainbikere, løbere eller folk, der bare går en tur færdes. Vi får et klarere billede af bruger-mønsteret, siger Simon Hartwell Christensen.

- Vi kan i det hele taget anvende data til en masse. Der bliver snakket meget om, at naturen er blevet et slags udeaktivitetsrum – en slags udendørs idrætshal. Det er eksempelvis interessant at sammenligne, hvor mange der dyrker motion ved Almind Sø i forhold til, hvor mange der spiller badminton i hallen i Skæring, tilføjer han.

Ifølge udviklingskonsulenten kan data desuden bidrage til at danne overblik over, hvor eksempelvis mountainbike ruter bliver mest slidt og kræver vedligehold. Og om kommunens investering i ”Trækstien”, der er en vandrerrute langs Gudenåen, står i mål med borgernes brug af den.

”Det bliver spændende at se, hvordan vi kan tælle i naturen, så det giver et retvisende billede. Måske skal vi have flere sensorer eller flytte deres placering. Det er svært at måle brugen af naturen, men hvis vi ikke tæller, så gætter vi bare”, understreger Simon Hartwell Christensen.

HEDESELSKABET STØTTER

MEDLEMMERNES PROJEKTER

PROJEKTER I ANDET HALVÅR 2018:

"Spis din skov", Lydum Stadion, Lydum Sogne- og Idrætsforening, Nr. Nebel

Foreningen modtager støtte til at omdanne byens stadion til en spiselig skov.

"USUN", Fritidsakademiet, København

"USUN" er et projekt, hvor udsatte unge sikrer udsat natur - bl.a. ved Rødbyhavn Baneterræn.

"Naturpark Sig", Sig Borgerforening, Varde

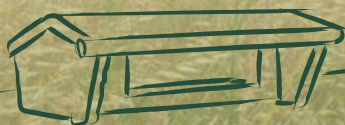
Borgerforeningen vil skabe et frirum nær Sig by med masser af naturoplevelser.

"Overnatning i æblehaven", Foreningen Fællesgartneriet, Brabrand

Foreningen Fællesgartneriet får støtte til shelters ved gartneriet samt plantning af frugttræer.

"Spejderskov som læringsbiotop", Kloster Spejderne, Løgumkloster

Støtten anvendes til plantning af ny skov, som skal danne rammen om spejderarbejdet.

**DER ER
DEADLINE**
for ansøgning til de
første 5 portioner
1. februar 2019

10 x 25.000 kr

Er du medlem af Hedeselskabet, og har **DU** et godt projekt, der mangler midler?

Hedeselskabets medlemmer er kendetegnet ved at være initiativrige, engagerede og passionerede for naturen. Det vidner den store interesse for Hedeselskabets medlemspulje om, og i 2019 udbyder vi to runder.

Læs mere om, hvordan du søger og se projekter, vi tidligere har støttet på www.hedeselskabet.dk/medlemspuljen

ET AF OTTE PROJEKTER

Sammen med fem andre danske kommuner og tre enheder af Naturstyrelsen har Jammerbugt Kommune modtaget 42 mio. kr i støtte fra EU til førstehjælp for truede højmoser i Danmark. Ti af EU-millionerne går til højmosen Store Vildmose – den største af projektets højmoser.

Både mosekone og kartoffelavlerne bliver tilgodeset

Foto: Morten Hølmer

Højmosen er et unikt naturområde, der er levested for særlige arter og gamle myter om mosekoner og meget andet. I årtusinder er lag efter lag af spagnum-mos vokset frem. De mange lag af mos fungerer som en svamp, der holder på vandet, og det er det, der har skabt højmosen. Mange steder er højmosen imidlertid under pres på grund af dræning og tidligere tiders udvinding af tørv og spagnum. Når mosen tørrer ud, springer den i skov og det åbne land forsvinder.

”Og gror der først træer, opsuger træerne også vand, og så accelerer udtørringen af mosen. Det er det, vi skal forhindre i Store Vildmose”, forklarer markedschef i HedeDanmark, Mads Lundhøj.

HedeDanmark er således netop gået i gang med et helt særligt naturgenopretningsprojekt af Store Vildmose. Store Vildmose er en af Nordvesteuropas største højmoser og ligger i Jammerbugt Kommune og delvis i Brønderslev Kommune.

VÆRDIFULDE MARKER

Konkret bliver en fem meter høj HDPE-membran gravet ned på en 3,5 kilometer lang strækning, for at forhindre at vandet

siver fra mosen. Mads Lundhøj forklarer, at det ikke er alle steder, membranen bliver gravet fem meter ned. Nogle steder skal den måske blot tre meter ned, og så bliver der etableret et dige på en meter over jorden. Der er nemlig steder i mosen, hvor vandspejlet skal hæves.

HDPE er i øvrigt en betegnelse for membranens materiale, der består af den mest miljøvenlige plast, der findes.

Membranen gavner ikke kun mosen. I umiddelbar nærhed ligger værdifulde kartoffelmarker, som er afgrænset af grøfter, der dræner jorden og beskytter markerne. Når membranen ”spærrer” vandet inde i mosen, giver det imidlertid endnu bedre beskyttelse for kartoffelmarkerne.

Projektet er specielt, netop fordi det både gavner landbrug og natur, fremhæver Mads Lundhøj.

”Det er den vigtigste pointe: Med membranen opretholder vi veldrænede marker samtidig med, at vi kan opretholde fugtigheden i mosen. Både erhverv og natur vinder ved projektet”, siger han og forklarer, at en af grundene til, at HedeDanmark blev valgt til at løse opgaven var, at HedeDanmark har erfaring i at genoprette højmoser.

Vidste du...

407.000 hektar

...At de naturtyper (vandløb, søer, moser, enge, strandenge, overdrev og heder), der er beskyttet af naturbeskyttelseslovens §3, dækker cirka 407.000 hektar. Det svarer til omkring 9,5 procent af Danmarks areal.

2500 m²

...At alle heder over 2500 kvadratmeter er beskyttet efter naturbeskyttelsesloven. Ferske enge, der har et samlet areal på 2500 kvadratmeter eller derover, er ligeledes beskyttet efter naturbeskyttelsesloven.

1750-1800

...At heder forekommer på tør, næringsfattig, ofte sandet jord. Og at heden havde sin største udbredelse tilbage omkring 1750-1800.

Mosekonen

...At man i den ældste folketro troede, at når der stod lav tåge over mose og eng, så var det mosekonen, der bryggede. Man troede mosekonen hørte til de underjordiske og var beslægtet med elverfolket.

SKANDERBORRIG ENGE

...At Steen Steensen Blicher ikke kun beskæftigede sig med hedens liv. Men også om, hvad der foregik på engen. Det gælder i hvert fald i et digt om "Skanderborrig Enge".

REKLAMESKILTE FORBUDT

...At reklameskilte generelt er forbudt i det åbne land, så landskab og udsigter kan nydes frit. Der findes dog undtagelser.

LYGTEMAND

...At en lygteemand, der ifølge folketroen er et lille overnaturligt mandsvæsen, der om aftenen eller om natten bruger sin lygte til at lokke folk på afveje i blandt andet mose og enge.

NATURENS SPISEKAMMER

...At har du lyst til at gå på opdagelse i naturens spisekammer, er det åbne landskab ikke noget dårligt sted at begynde. Her finder du nemlig hegn, grøfter og græsland fyldt med urter, nødder, frugter og bær.

OPLEV NATUREN

FEBRUAR - APRIL 2019

ARRANGEMENTER FOR HEDESELSKABETS MEDLEMMER

I 2019 byder Hedeselskabet på en række spændende arrangementer for Hedeselskabets medlemmer og gæster med interesse i at blive medlem af Hedeselskabet. På turene, der er gratis, oplever vi naturens muligheder, egenskaber og luner sammen med andre, der deler interessen for natur, miljø og energi.

Hvis du ikke er medlem, kan du hurtigt melde dig ind på www.hedeselskabet.dk/indmeldelse

TILMELDING

Der er tilmelding til arrangementer. Tilmeldinger til arrangementer i perioden februar - april 2019 åbner den 11. december 2018 kl. 08.00 på www.hedeselskabet.dk/oplevelser

FÅ VIDEN, NETVÆRK OG INSPIRATION

02. FEBRUAR 2019 - SJÆLLAND

VINTERFUGLE- TUR VED ARRESØEN

Vinterfugletur til Lille Lyngby Mose, som er et herligt sted og med gode chancer for blandt andet at se himlens herskere: Ørnene.

Kom med til Lille Lyngby Mose, der er et særdeles fuglerigt område - også om vinteren. Mosen ligger ned til Arresøens vestbred og er en særdeles smuk og artsrig fredning. Det skyldes ikke mindst det mylder af planter, der lever her ved Danmarks største sø. I området lever en lang række arter, der er tilknyttet de biotoper der indgår her. Og er man heldig, er der mulighed for at spotte "den flyvende dør" som havørnen kaldes på grund af sit store vingefang.

Der er plads til 25 personer til dette arrangement. Biolog Erik Mandrup Jacobsen, Orbicon, er guide. Husk gummistøvler og kikkert.

INFO

Vi mødes lørdag den 2. februar 2019 kl. 10.00 på P-pladsen ved kirken i Lille Lyngby, Lille Lyngbyvej 23, 3320 Skævinge.

4. APRIL 2019 - MIDTJYLLAND

UDE OG INDE PÅ LANDBRUGS- SKOLEN

Se hvordan Hedeselskabets støtte har gjort en forskel på Asmildkloster Landbrugsskole.

Nu får du mulighed for at komme helt tæt på projektet "Haver til Maver". Det sker, når forstander på Asmildkloster Landbrugsskole, Lars Møgelbjerg Andersen, fortæller om skolen og landskabsarkitekt Lene Lunghøj, HedeDanmark, fortæller om haverne undervejs på turen, der foregår både ude og inde.

Asmildkloster Landbrugsskole er en landbrugsskole, som lige siden sin begyndelse i 1908 har beskæftiget sig med uddannelse af medarbejdere og ledere til landbruget.

På flere måder søger skolen muligheden for at trække omverdenen med indenfor på skolen. Ved at lave formidling i samarbejde med andre skaber det de bedste forudsætninger for de unge studerende, når de skal videre efter endt uddannelse.

Der er plads til 40 personer til dette arrangement.

INFO

Vi mødes torsdag den 4. april 2019 kl. 17.00 hos Asmildkloster Landbrugsskole, Asmildklostervej 1, 8800 Viborg.

27. APRIL 2019 - MIDTJYLLAND

FISKERI I TOPKLASSE

Træk en gammel sweater på, og lad bare skægget stå, for nu skal der fanges laks i Skjern Å og Rind Å.

Endnu en gang får du mulighed for at tilbringe en dag i godt selskab med fiskeri ved Rind og Skjern Å på de fredede arealer ved Arnborg Hedegaard.

Deltagere mellem 18 og 65 år skal selv sørge for et gyldigt fisketegn. For personer over 65 år gælder sygesikringskort eller kørekort som legitimisation for fritagelse for køb af fisketegn.

Hedeselskabet sørger for køb af laksekontingent. Da reglerne for fiskeri ændres løbende, henviser vi til gældende regler og kvoter på fisketidspunktet på www.skjernaasam.dk

Der er plads til 10 personer til dette arrangement.

INFO

Vi mødes lørdag den 27. april 2019 kl. 8.00 ved P-pladsen, hvor Sønder Greenvej krydser Skjern Å, nær Arnborg ved Herning.

HEDESELSKABET

Grøn innovation siden 1866

VALG TIL HEDESELSKABETS REPRÆSENTANTSKAB

Ifølge Hedeselskabets vedtægter og forretningsordenen for repræsentantskabet afholdes der ordinært kredsvalg til repræsentantskabet inden den 1. april 2019.

Repræsentantskabet består af 48 kredsmedlemmer, hvoraf halvdelen er på valg hvert andet år. Det betyder, at der ved kredsvalget i 2019 skal vælges 24 medlemmer. Oversigten til højre viser, hvilke repræsentantskabsmedlemmer der er på valg, og hvilke der ønsker at genopstille.

Ønsker man som medlem at opstille eller genopstille en kandidat til valget i den kreds, hvor medlemmet har stemmeret, er der deadline den 15. februar 2019. For at en kandidat kan blive opstillet til valget, skal følgende kriterier være opfyldt:

- Kandidaten skal være medlem af Hedeselskabet (Stemmeret og valgbarhed forudsætter, at medlemmet har indbetalt kontingent inden den 15. januar 2019).
- Kandidaten skal have fast bopæl i opstillingskredsen på valgtidspunktet.
- Kandidaten må ikke være fyldt 70 år inden den 29. april 2019.
- Kandidaten skal acceptere at blive opstillet.

Inden den 15. februar 2019 fremsendes ønsket om at opstille en kandidat samt navn og adresse på vedkommende til Hedeselskabet, Klostermarken 12, 8800 Viborg mærket "Repræsentantskabsvalg" eller på e-mail til info@hedeselskabet.dk. Såfremt der er flere kandidater end ledige pladser, vil der blive afholdt valg inden den 1. april 2019.

Valgperioden er fire år. Dog ophører hvervet som medlem af repræsentantskabet, ifølge vedtægterne, ved slutningen af det første ordinære repræsentantskabsmøde efter medlemmet er fyldt 70 år.

Suppleringsvalg:

Anders Chr. Wegger falder for aldersgrænsen og udtræder derfor af repræsentantskabet ved afslutningen af årsmødet 2019. Anders Chr. Wegger er valgt i Region Midtjylland frem til 2021.

Ifølge Hedeselskabets forretningsorden for repræsentantskabet betyder det, at repræsentantskabet kan vælge et valgbart medlem til det ledige mandat for resten af perioden. Dette vil ske på årsmødet i 2019.

Jørgen Skeel

Formand for repræsentantskabet

Lars Johansson

Koncernchef

REPRÆSENTATSKABSMEDLEMMER SOM ER PÅ ORDINÆRT VALG 2019

Region Nordjylland

Mogens Højholt Hansen

Genopstiller

Henrik Bach

Genopstiller

Region Midtjylland

Birger H. Schütte

Genopstiller

Henrik Bindsvlev

Genopstiller

Klavs Krieger von Lowzow

Genopstiller

Louise Gade

Genopstiller

Niels Juhl Bundgaard Jensen

Genopstiller

Niels Jørgen Bønløkke

Genopstiller

Region Syddanmark

Bjarne Risvig

Genopstiller

Ib W. Jensen

Genopstiller

Jørgen Skovdal Larsen

Genopstiller

Lars Erik Hornemann

Genopstiller

Henning Lorentzen

Genopstiller

Henning Ølgaard Bloch

Genopstiller ikke

Henrik Petersen

Genopstiller

Svend Aage Linde

Genopstiller

Region Hovedstaden

Dorrit Vanglo

Genopstiller

Hans Peter Hjerl

Genopstiller

Lars Peter Nielsen

Genopstiller

Region Sjælland

Andreas Hastrup

Genopstiller

Claus de Neergaard

Genopstiller

John Nielsen

Genopstiller

Steen Neuchs Vedel

Genopstiller

Ulla Röttger

Genopstiller

HEDESELSKABETS JUBILÆUMSLEGAT

Hedeselskabets jubilæumslegat uddeles til ambitiøse studerende på en videregående uddannelse i Danmark, som varer mindst tre år og har hovedvægt inden for Hedeselskabets arbejdsområder; blandt andet naturpleje, miljøforbedring og klimatilpasning. I 2018 har vi uddelt seks legater á 20.000 kroner.

Studieophold i Zürich

LÆS MERE
OM CECILIES
OPHOLD PÅ
hedeselskabet.dk

CECILIE HOLM ARENTOFT er i gang med en bacheloruddannelse i vand, bioressourcer og miljømanagement på DTU og er lige nu på studieophold på ETH i Zürich, der er et af verdens førende universiteter inden for miljøteknologi. Universitet har et attraktivt kursusudbud, og her kan Cecilie få den fagkombination mellem biosystemer, ressourceøkonomi og cirkulær økonomi, hun gerne vil have. Siden hun var lille, har hun vidst, at hun gerne ville have et arbejde, der var

med til at forebygge klimaforandringer på en bæredygtig måde.

Zürich er et dyrt sted at studere og leve, så Cecilie var glad for at modtage Hedeselskabets jubilæumslegat: "Jeg er så taknemmelig for den her mulighed, og for den støtte, som Hedeselskabet har givet mig til mit ophold i Zürich. ETH er et fantastisk universitet, og det er en fantastisk mulighed for at arbejde fagligt sammen med så mange forskellige nationaliteter inden for emner som interesserer mig."

De øvrige fem legatmodtagere er:

SOFIE HOVGAARD MATHIASSEN

Civilingeniør i Vand og Miljø og diplomingeniør, byggeteknik med specialisering i miljøteknik

Støtte til at opnå en kandidatgrad som ingeniør i Hydrologi og Hydrodynamik ved University of Washington, Seattle.

CAROLINE KJÆR

Stud. MSc. Digital Design og Kommunikation på IT-universitetet i København

Støtte til et studieophold ved Swinburne University of Technology (SUT), Melbourne, Australien med fokus på fag inden for design og teknologi.

METTE BRAMSLØW

Stud. BSc. Bioteknologi på Danmarks Tekniske Universitet (DTU)

Støtte til et udlandsophold på Ivy-League universitet Dartmouth College, New Hampshire, USA for at få ny viden inden for eksempelvis vandmiljø.

CAROLINE PEDERSEN

Stud. BSc. Biologi på Syddansk Universitet

Støtte til et studieophold på James Cook University, Australien med fokus på at styrke kompetencer inden for arbejdet med blandt andet naturbevarelse.

SØREN NYGAARD

Stud. BSc. Jordbrugsøkonomi på SCIENCE, Københavns Universitet

Støtte til en udvekslingsplads på North Carolina State University, i Raleigh, USA med henblik på at opnå en ny vinkel og forståelse af miljøøkonomi.

Boldbane blev forvandlet til rekreativt område

I DEN LILLE BY KRARUP PÅ MIDTFYN ER DEN TIDLIGERE BOLDBANE VED AT BLIVE OMDANNET TIL ET REKREATIVT OMRÅDE MED MULIGHED FOR AT LÆRE, SANSE, MOTIONERE OG REKREERE.

Da fodboldholdenes kampbane blev flyttet til nabobyen, stod boldbanen i Krarup tom og trist tilbage. Det fik en gruppe lokale til at gå sammen og arrangere et visionsmøde. I september 2017 mødte mange både unge og ældre indbyggere op for at diskutere ideer, ønsker og muligheder for området. Fælles for alle ideerne var ønsket om at skabe et natursted for alle aldersgrupper i byen. Mødet førte til etablering af foreningen Krarup Friluftsråd, og siden har de frivillige ildsjæle i byen haft travlt.

September 2018, præcis et år efter visionsmødet kunne borgmester i Faaborg-Midtfyn Kommune, Hans Stavnsager, tage det første spadestik til det nye område. Omkring 100 lokale var mødt op og fik en anderledes oplevelse. Borgmesteren tog nemlig første

spadestik bag rattet i en stor traktor, hvor han først kørte over en rød snor og derefter pløjede en del af den gamle boldbane op.

Området bliver indrettet med to shelters, et bålsted, et laboratorium, et område med motionsredskaber og et areal til at spille fodbold på. Derudover bliver der etableret stier og plantet et par tusinde træer og buske. Det nye område forventes at stå færdigt i løbet af 2019 og er tænkt som et sted, hvor flest mulige aktiviteter kan forenes, og hvor der bliver plads og aktiviteter for alle aldersgrupper i byen.

LÆRING OG SANSNING I NATUREN

Formand for Krarup Friluftsråd Karsten Hansen fortæller: "Vores mål er at skabe et natursted med mulighed for læring, sanseudvikling, rekreation, motion samt

motorisk udvikling. Der skal være noget for både store og små. Alle skal kunne bruge området til enten at lege, lære, gå tur eller give sig selv et lille pusterum."

I forbindelse med første spadestik satte næstformand i Hedeselskabets repræsentantskab, Ib W. Jensen, ord på, hvorfor Hedeselskabet har valgt at støtte projektet.

"Det, vi særligt hæftede os ved i ansøgningen, var jeres mission om at få de nye generationer ud i naturen. Og ikke kun for motionens skyld. Men også for at få dem til at bruge deres krop og deres sanser til at lære om naturen og dermed få ny viden og interesse for naturen – for at være i den og bruge den. Det er helt i tråd med vores værdier i Hedeselskabet."

HedeDanmark har rådgivet om beplantning og skal stå for at plante vildthejn, træer og buske.

Jordens bedste klasseværelse

SKOLEHAVEN "HAVER TIL MAVER" PÅ ASMILDKLOSTER LANDBRUGSSKOLE I VIBORG BLEV INDVIET I SEPTEMBER 2018.

Asmildkloster Landbrugsskole havde et ønske om at skabe et naturområde baseret på økologiske principper, midt i Viborg by, hvor folkeskoler, offentligheden og andre deltagere kunne få et kendskab til, hvor vores fødevarer kommer fra, og hvordan de kan dyrkes bæredygtigt. Samtidig skulle det være et sted med en enestående mulighed for at lære om natur, miljø og økologi.

Med støtte fra Nordea Fonden, Viborg Kommune, 4H og Hedeselskabet har det nye område taget form i løbet af det sidste års tid, og i september kunne landbrugsskolen invitere til officiel indvielse. HedeDanmark har stået i spidsen for design og anlæg.

Formålet med skolehaven er at give skoleelever adgang til et alternativt klasselokale, hvor alle børn, uanset læringsstil, har mulighed for at få kendskab til natur, sundhed og madlavning. Den primære målgruppe er folkeskoleelever i 4. – 5. klasse i Viborg Kommune, men skolehaven er også interessant for ældre og yngre elever samt dagtilbud og institutioner i kommunen.

Til indvielsen beskrev projektansvarlig og skolehaveleder Liselotte Puggaard skolehaven som jordens bedste klasseværelse og kunne slet ikke skjule sin begejstring. Ifølge hende er haven en gevinst for undervisningen: "Der er grundlæggende for mange børn, der ikke ved nok om natur, fødevarer og fødevarerproduktion. Haverne er med til at vække deres interesse og samtidig med til at give dem en forståelse af bæredygtighed, og hvorfor det er vigtigt at værne om naturen."

Forstander på Asmildkloster Landbrugsskole, Lars Møgelbjerg Andersen, glæder sig over, at han jævnlige ser lokale borgere benytte den offentlige sti op til haverne. Inden han bød de fremmødte til indvielsen på frisk æblejuice og en kartoffelmad, opfordrede han også alle til løbende at komme forbi haven og følge med i naturens gang.

Naturpleje gavner udsatte unge

I nsekterne natlyssværmer og blåvinget steppegræshoppe får nu en hjælpende hånd af udsatte unge.

De to arter lever på Rødbyhavn Baneterræn, der er berømt for sin artsrige natur. Og ni unge, der har fritidsarbejde gennem den socialøkonomiske virksomhed FRAK, har hjulpet til med at sikre den lille naturperle. Det sker gennem projektet "Udsatte unge sikrer udsat natur" ved at pleje af skrøbelig natur ved Rødbyhavn baneterræn.

Det er imidlertid ikke kun naturen, der vinder ved projektet. Det gør de unge også selv, forklarer projektleder i FRAK Anders Andersen. Tanken er at give unge på

kanten af samfundet en vej ind på arbejdsmarkedet takket været et sundt fritidsjob.

"De unge lærer blandt andet at skulle møde til tiden, at løse de opgaver de bliver stillet, at indgå i et kollegialt fællesskab og at respektere hinanden, opgaverne samt kunderne. Det er det, der er den grundlæggende tanke", siger Anders Andersen.

At arbejdet foregår i naturen giver en ekstra dimension, mener projektlederen.

"At arbejde i naturen gør noget godt for alle mennesker, og måske især for disse unge, der lever i et hektisk storbymiljø, og som ikke ser så meget andet end det, betonen byder dem. Når man tager dem ud af byen, får de mulighed for at

sænke skuldrene under den blå himmel. Her kan de faktisk slappe af, fordi der ingen forventning er til, at de skal være nogle hårde rødder. De kan påtage sig en ny rolle", forklarer Anders Andersen og tilføjer, at et andet aspekt er, at de unge udfører et arbejde, som de kan se, giver mening. Eksempelvis når de fjerner et havtorn-krat, der er ved at kvæle en mere skrøbelig plante.

Hedeselskabet har støttet projektet, mens FRAK, der står for "Fritidsakademiet" er støttet af Den A. P. Møllerske Støttefond,

Velux Fonden, Villum Fonden og Københavns Kommune.

NYHEDER

ORBICON BIDRAGER TIL SKRIG OVER KØBENHAVN

For 175 år siden grundlagde Georg Carstensen Tivoli i København. Jubilæet blev denne sommer markeret med blandt andet åbningen af en helt ny forlystelse, der har fået navnet "Tik Tak", og de første mange skrig er blevet sendt fra forlystelsen og ud i himlen over hovedstaden. Tik Tak bevæger sig således både horisontalt og vertikalt rundt, og kroppen bliver udsat for en påvirkning på næsten 4G.

Orbicon er blandt dem, der har været med til at gøre Tik Tak til virkelighed. I rådgivningsprocessen har Orbicon bistået med hjælp til detailprojektet, samt statistiske beregninger af Tik Taks kuppel og betonkonstruktioner. Desuden har Orbicon bidraget til vurdering af udformning af trapper og gange til kø, samt tilsyn under opførelsen af forlystelsen.

Tik Tak er i øvrigt designet som en tidsrejse, hvor gæsterne sendes rundt og rundt mellem tandhjul, ure og mekanik. Forlystelsen er otte meter høj og har 20 gondoler med plads til i alt 40 gæster.

SKOVKONFERENCE FOKUSEREDE PÅ BÆREDYGTIGHED

Hvordan kan man motivere skovejere til at få en bæredygtig skovdrift? Det spørgsmål og meget andet var noget af det forretningsudvikler og chef for skovcertificering i HedeDanmark, Martin Briand Petersen, berettede om, da der i oktober var skovkonference.

Martin Briand Petersen har gennemført en række interviews med skovejere, og han kunne med baggrund i disse give konferencens deltagere et indblik i, hvordan man hjælper en mere bæredygtig skovdrift på vej.

Det var Dansk Skovforening, der stod bag skovkonferencen, hvor fokus i år netop var på skovenes potentiale i forhold til langsigtede klimaløsninger.

LEMVIG FÅR ET KLIMATORIUM

Lemvig Havn er under heftig udvikling. Nu sker der endnu mere nyt. Orbicon skal således i samarbejde med arkitektfirmaerne 3XN og SLA bygge Lemvig Klimatorium, der skal fungere som viden- forsknings- og læringscenter inden for kystnære udfordringer og initiativer.

Det nye klimatorium får en vigtig rolle i projektet "Coast to Coast Climate Challenge", hvor 31 partnere og 24 projekter i Midtjylland over en seksårig periode arbejder med klimasikring af kystnære områder.

Klimatoriet skal desuden være et sted, hvor iværksættere kan udvikle nye initiativer inden for klima. Ligesom Lemvig Vand & Spildevand får til huse her.

Klimatoriet forventes at være bygget i 2020.

SKOLEELEVER STØVSUGEDE SKOVBUNDEN

Cirka 30 elever fra 8. og 9. klasse på Mammen Friskole og deres forældre tilbragte en lørdag i oktober måned med at holde skarp udkig efter agern i Laugesen Plantage i udkanten af Bjerringbro. Og HedeDanmark sørgede for, at der var kontant afregning. Eleverne blev nemlig betalt for hvert kilo agern, der blev samlet ind. De mange agern skal engang blive til ny skov, og afdelingschef i HedeDanmarks Frø-afdeling, Morten Krogh glæder sig over samarbejdet. Han forklarer, at egetræet smider deres agern i september, og at det skal gå hurtigt med at samle dem ind. Ellers begynder de at spire eller bliver spist af dyr.

Agern-indsamlingen er også med til at give eleverne en større forståelse for skovbrug, og Morten Krogh håber, at en ny tradition er født.

Pengene, som eleverne har tjent, skal være med til at betale for en tur til København.

GYMNASIUM VINDER ARKITEKTURPRIS

Som vi fortalte i seneste udgave af "Vækst", kan eleverne i Lyngby-Taarbæk Kommune i fremtiden glæde sig over et splinternyt teknisk gymnasium. Det får navnet TEC H.C. Ørsted Gymnasiet, og projektet har netop vundet den prestigefulde arkitekturpris ICONIC AWARDS 2018.

Orbicon, Kant Arkitekter A/S, Thing Brandt Landskab og entreprenør Anker Hansen & Co står alle bag byggeriet, og projektet vandt prisen foran flere internationale projekter.

Det 8000 kvadratmeter store, nye gymnasium skal rumme 10 spor, der svarer til ca. 700 gymnasieelever og skal stå færdigt i 2020.

REJSEGILDE OG KINESISKE STEN

På en solrig sensommerdag fik de ansatte i Zoologisk Have i København mulighed for at komme helt tæt på pandaernes nye hjem. I slutningen af 2018 ankommer to pandaer således fra Kina til København, og der skal derfor bygges et nyt anlæg. HedeDanmark er en del af projektet, og regionschef Jacob Amholt var naturligvis med, da der var rejsegilde, og hvor de ansatte fra ZOO på nært hold kunne se anlægget.

”Det skrider planmæssigt fremad, og det er vi glade for. Nu kan man for alvor begynde at se det anlæg, det skal blive til”, siger han og forklarer, at HedeDanmark henover vinteren går i gang med at anlægge belægninger, og at der til foråret skal plantes 15 forskellige sorter af bambus i anlægget.

Pandaerne får desuden glæde af flodsten, der er store naturlig aflejrrede granitsten hentet i Kina.

”Stenene er udvalgt af arkitekterne i Kina og er meget forskellige i størrelse. Nogle er måske på 150 kilo andre vejer et ton”, fortæller Jacob Amholt.

Som traditionen byder var en pølsevogn blevet kørt frem, og der var hotdogs til alle fremmødte krydret med ros fra bygningsrådgiverne til håndværkerne for deres gode arbejde.

Foto: Anne Eisenberg

BYPROJEKT FIK GLÆDE AF OVERSKUDSJORD

I HedeDanmark kender man kunsten at kunne se værdien af det, man har i hænderne – eller i dette tilfælde snarere i gravemaskinens skovl. I oktober var HedeDanmark med til at etablere et vandhul i Farum. Vandhullet skal give bedre levevilkår til områdets beskyttede dyrearter – blandt andet stor vandsalamander og stor kærguldsmed. Når der bliver gravet et vandhul, bliver jorden typisk kørt på deponi. Projektleder i HedeDanmark, Jesper Sverdrup Kirkegaard, mente imidlertid, at jorden kunne få værdi for andre. Og han havde ret. Det viste sig nemlig, at landskabsarkitekt Jacob Kamp fra tegnestuen 1:1 landskab efterlyste ren jord fra naturen. Jorden skulle bruges til et byrumsprojekt i Københavns Sydhavn.

”Vi har inddraget Sydhavnens beboere i projektets udviklingsfase, og her har bynatur og importen af biodiversitet fra andre lokaliteter spillet en afgørende rolle,” forklarer landskabsarkitekten.

ANDERS MOOS FOKUSERER PÅ UDVIKLING

Anders Moos tiltrådte i denne sommer stillingen som økonomidirektør i HedeDanmark. Han har en kandidat i økonomi og internationalhandel og har de seneste 10 år haft ledende stillinger hos Siemens Wind Power.

Han forklarer, at jobskiftet ligger godt i tråd med hans tid hos vindmølleligiganten.

”Stillingen hos HedeDanmark lød spændende, fordi HedeDanmark har mange forskellige forretningsområder, og en størrelse som gør virksomheden interessant rent ledelsesmæssig. Og så kommer jeg stadig til at arbejde indenfor noget grønt og kan forhåbentlig være med til at gøre noget godt for miljøet og den natur, der omgiver os”, siger Anders Moos.

Økonomidirektøren er kommet godt i gang med sit nye virke.

”Mit fokus er på udvikling samt optimering af drift og salg”, tilføjer han.

Anders Moos er gift og har tre sønner. Han er fodboldtræner for den ene og holder i det hele taget af at være på grønsværen. Anders Moos er således fast mand på det lokale oldboyshold. Han lufter desuden gerne sin badmintonketsjer.

KONGENSHUS MINDEPARK

FOR HEDENS OPDYRkere

VEST FOR VIBORG LIGGER ET SÆRLIGT AREAL,
HVIS HISTORIE BEGYNDER MED ET FÅREHOLD.

I 1754 opnår den mecklenburgske Kaptajn Ludvig von Kahler Kongens tilladelse til oprettelse af et Schäferi, hvilket er et større fårehold, på et nærmere bestemt sted på Alheden. Alheden var fra gammel tid Kongelig vildtbane.

Ludvig von Kahlen slår sig ned i Stordalen tæt på det nuværende Kongenshus Hotel. Da Kongen yder tilskud til projektet kalder von Kahlen stedet for Kongenshus. Arealet indgår i dag i mindeparkens areal. I 1760 får von Kahlen naboer, idet nogle af de, af Kongen indkaldte tyske kolonister, der havde ønsket at bevare landsbyfællesskabet, slår sig ned i det, der bliver til kolonibyen Grønhøj.

SLAP FOR MILITÆRTJENESTE

Allerede i 1723 havde den daværende Konge Frederik IV forsøgt at opmuntre danske bønder til at bosætte sig i hedeegne. Til gengæld blev der tilbudt tilskud, skattefrihed samt fritagelse for militærtjeneste. Forsøget fik så ringe tilslutning, at det må betegnes som mislykket.

Der blev oprettet flere kolonier på heden. Disse blev i første række besat af tyske kolonister, men da der ikke var tilstrækkeligt med disse, begyndte danske bønder at bosætte sig på heden. Hedeopdyrkningen kom derfor godt i gang, og store dele af hederne var således opdyrket, inden Hedeselskabet bliver stiftet i 1866.

FOKUS PÅ TRÆPLANTNING

Det var ikke tanken, at Hedeselskabet skulle arbejde med selve opdyrkningen, det mente E.M. Dalgas, at bønderne selv kunne klare. Selskabets opgave blev derfor, kort formuleret, at fremme frugtbargørelsen af hederne. Her kommer blandt andet træplantning ind i billedet.

Von Kahlen holdt ud i 12 år på Kongenshus, en del af tiden alene, da hans medhjælpere flygtede fra stedet. Det er udtryk for, at det var en hård og slidsom opgave at være hedeopdyrker. Da opgaven næsten var løst, begyndte der i vide kredse at opstå respekt for hedebondernes indsats. Det første forslag til oprettelse af en mindepark for hedens opdyrker nævnes

i et radioforedrag i 1934 af gårdejer Laust Nørskov. Folketingsmedlem og formand for foreningen Hedebruget.

FLOTTE BIDRAG TIL FOND

I 1937 nedsættes en arbejdsgruppe, der skulle arbejde videre med planerne. Allerede samme år henvender Det danske Hedeselskabet og Hedebruget sig til befolkningen med opfordring til at bidrage til en fond, der kan danne basis for oprettelse af en Mindepark for Hedens Opdyrker. Henvendelsen virker, og der bliver givet et betydeligt bidrag til fonden.

Af de mange forslag til et egnet hedeareal var også Kongenshus Hede, men den var ikke til salg.

I 1940 dør ejeren af Kongenshus Hede og i 1942 blev arealet på 2207 tld. solgt til a/s Jysk Landvinding, hvis direktør var Niels Basse, der fra 1943 også var Hedeselskabets direktør. Han blev en nøglefigur i skabelsen af mindeparken.

Jysk Landvindings rolle var kun en midlertidig finansiering af købet inden fonden kunne overtage arealet.

Mindeparken blev indviet i 1953 under overværelse af Kong Frederik IX og Dronning Ingrid.

Det areal man erhverver bestod af von Kahlens ejendom, der senere i over 100 år tilhørte Krabbesholm ved Skive.

Omkring 1910 køber kreatureksportør Hans Dall dette areal samt yderligere hedearealer, tilsammen i alt ca. 1200 ha.

Han indhegner hele arealet og udsætter ca. 1.000 rensdyr passet af en lappfamilie. I 1913 opfører han en bolig tegnet af slotsarkitekt Thorvald Jørgensen, der også var arkitekten bag Christiansborg Slot. Boligen er nu en del af Kongenshus Hotel.

OPGAV KONGENSHUS

Renparken blev en turistattraktion, men kun for en kort årrække, idet dyrene be-

gyndte at dø på grund af sygdom. Hans Dall opgav Kongenshus, og arealet blev solgt til direktør Charles H. Christensen, København, der brugte arealet til jagtformål.

Arealet stod Jysk Landvinding i 250.000 kr. Takket være flere donationer kunne man oprette den selvejende institution Kongenshus Mindepark.

Under krigen ønskede den tyske værnemagt at bruge arealet som militær øvelsessertærn. Det får man forhindre, men værnemagten opretter i stedet en dummy flyveplads til afledning fra flyvestation Karup. Arealet er sprunget i lyng igen. Der er dog efterladt en høj, der skulle illudere en antiluftskytstilling.

Først efter anden verdenskrig kommer arbejdet med at indrette mindeparken i gang. Til dette arbejde knyttes havearkitekt C. Th. Sørensen, som udpeger Mindedalene. I samarbejde med arkitekt H.G. Skovgaard tegnes selve indretningen med herresten, sognesten med bøndernes

navne såvel mand som kone, samt mødepladsen for enden af dalen med mindesten for mænd, der har haft betydning for hedesagen.

I 1953 kunne parken indvies under overværelse af Kong Frederik IX og Dronning Ingrid.

Siden har parken været besøgt af mange mennesker, og den er internationalt kendt. Som led i hedens pleje holdes der i dag et stort fårehold, og som kontrast til de åben hedearealer er der anlagt en fredskovsplantage på 64 ha.

Glimt af Hedeselskabets historie

Skovrider P.F. Tøttrup, tidligere medarbejder i Hedeselskabet gennem mange år har gransket i Hedeselskabets arkiver og i sin egen hukommelse for at give et indblik i selskabets historie.

OPLEV HEDESELSKABET

2.
februar

MEDLEMS- ARRANGEMENT

Vinterfugletur
ved Arresøen

25.
februar

VÆKST

TIDSSKRIFT

Vækst 1 2019
udkommer

OBS

OPLEV NATUREN

Se omtale
af medlems-
arrangementerne
i sommerhalvåret
i Vækst 1 2019

4.
april

MEDLEMS- ARRANGEMENT

Ude og inde på
Asmildkloster
Landbrugsskole

27.
april

MEDLEMS- ARRANGEMENT

Fiskeri ved Skjern
og Rind Å

► Sådan får du adgang

Som medlem har du mulighed for at logge dig ind på Hedeselskabet via mobilen eller en computer. Her kan du læse den elektroniske udgave af Vækst og tilmelde dig vores medlemsarrangementer.

Du skal anvende din mailadresse som brugernavn og din selvvalgte kode som adgangskode for at komme ind på siderne. Du kan også vælge at anvende dit medlemsnummer som brugernavn i stedet for din mailadresse.

Har du aldrig været logget ind, skal du bestille en adgangskode via "Glemte adgangskode", som kommer frem, når du har klikket på "Medlem Login". Dette kræver dog, at vi allerede har registreret en gyldig mail på dig. Har vi ikke det, kan du kontakte os på info@hedeselskabet.dk

Herefter får du en mail, hvor du blot skal følge vejledningen. Når du hører fra os er det vigtigt, at du vælger, en ny adgangskode under "Min profil - Rediger profil".

